

Matkailualan työelämätoimikunnan tilannekuva v. 2022–2023

Työelämätoimikunta on laatinut tilannekuvan toimialansa tutkintojen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta. Työelämätoimikuntien tehtäviin kuuluu tuottaa vuosittain tietoa ammatillisen koulutuksen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta omalla toimialallaan (Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta 673/2017). Tätä tehtävää varten työelämätoimikunnilla on ollut käytössään seuranta-, arviointi- ja palautetietoa muun muassa Opetushallinnon tilasto-, ohjaus- ja säätelypalvelusta ja kansallisesta KOSKI-tietovarannosta. Vuoden 2022 suoritustiedot on annettu toimikuntien käyttöön vuoden 2023 keväällä. Tämän ajankohdan jälkeen KOSKI-dataan tehdyt oppilaitosten tekemät mahdolliset korjaukset eivät näy tässä tilannekuvassa. Sama koskee vuoden 2023 suoritustietojen tilastotietoja, jotka on poimittu KOSKI-tietokannasta 2024 alkuvuodesta. Tarkistetut suoritustiedot julkaistaan myöhemmin Opetushallinnon tilastopalvelussa Vipunen.fi -sivustolla. Tilannekuvassa käytetyt tiedot on poimittu KOSKI-tietokannasta suoraan siinä muodossa kuin oppilaitokset ovat ne ilmoittaneet. Tilastot voivat sisältää puutteellisia tai virheellisiä tietoja. Esimerkiksi teknisien syitten takia kaikki oppilaitosten omiin opintohallintojärjestelmiin kirjatut tiedot eivät ole siirtyneet KOSKI-tietokantaan oikein, jolloin tieto tilastoituu ”ei tietoa”/”ei ilmoitettu” -kohtien alle. Siirtymäajalla olevat tutkinnot eivät sisälly määrällisiin tietoihin. Koulutuksen järjestäjien järjestämisluvuissa koulutuksen järjestäjien aktiivisuus määritellään sillä, onko koulutuksen järjestäjältä kirjautunut tutkintojen tai tutkinnon osien suorituksia joko 2022 tai 2023 toimikunnalle toimitetun KOSKI-datan perusteella. Lähdemateriaalina on ollut esimerkiksi toimikuntien vierailukäyntiraportit, oikaisupyynnöt ja lausunnot.

Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritustiedot

	2022	2023	2022	2023
Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritukset	koko tutkinto	koko tutkinto	tutkinnon osat	tutkinnon osat
Matkailualan perustutkinto	637	542	3502	5840
Matkailupalvelujen osaamisala	291	237		
Majoituspalvelujen osaamisala	250	221		
Matkapalvelujen myynnin osaamisala	58	53		
Useampi osaamisala	29	23		
Ei tietoa	9	8		
Matkailupalvelujen ammattitutkinto	93	62	348	280
Opastuspalvelujen ammattitutkinto	45	48	190	219
Yhteensä	775	652	4040	6339

Tutkintojen ja tutkinnon osien määrien kehitys

Koko tutkinnon suoritukset	koko tutkinto		muutos %
	2022	2023	
Matkailualan perustutkinto	637	542	- 15 %
Matkailupalvelujen ammattitutkinto	93	62	-33 %
Opastuspalvelujen ammattitutkinto	45	48	7 %

Tutkinnon osien suoritukset	tutkinnon osat		muutos %
	2022	2023	
Matkailualan perustutkinto	6007	5840	-3 %
Matkailupalvelujen ammattitutkinto	376	280	-26 %
Opastuspalvelujen ammattitutkinto	208	219	5 %

Opiskelun tavoitteena suorittaa tutkinnon osa tai osia / tavoitteena suorittaa koko tutkinto

Opiskelun tavoitteena koko tutkinto (tutkinnon osittain)	2022	2023	muutos %
Matkailualan perustutkinto	5733	5531	-4 %

Matkailupalvelujen ammattitutkinto	348	228	-34 %
Opastuspalvelujen ammattitutkinto	160	181	13 %

Opiskelun tavoitteena tutkinnon osia (tutkinnon osittain)	2022	2023	muutos %
Matkailualan perustutkinto	274	309	13 %
Matkailupalvelujen ammattitutkinto	28	52	86 %
Opastuspalvelujen ammattitutkinto	48	38	26 %

Pohdintoja

Tutkintojen ja tutkinnon osien määrien kehitys

Opastuspalvelujen ammattitutkinnossa on laskevia muutoksia suorituserissä. Koronavuodet ja Venäjän hyökkäyssota näkyvät tässä, koska tarve matkailualan palveluista on näyttäytynyt vähäisempänä esim. saapuneiden ulkomaiden risteilyalusten osalta. Ammattitutkintojen työpaikkoja ei ole yhtä paljon kuin ennen koronapandemiaa. Hakijamäärät Matkailupalvelujen ammattitutkintoon eivät ole riittäneet nostamaan suorituseriä koronaa edeltävälle tasolle.

Tutkintojen järjestäminen

Järjestämisluvut / Aktiiviset koulutuksen järjestäjät *

Tutkinto	Järjestämisluvut 2022	Järjestämisluvut 2023	Aktiiviset järjestäjät 2022	Aktiiviset järjestäjät 2023
Matkailualan perustutkinto	63	63	38	38
Matkailupalvelujen ammattitutkinto	34	34	23	19
Opastuspalvelujen ammattitutkinto	17	17	11	8

Pohdintoja

Muutokset tutkintojen järjestämisluvien määrässä

Järjestämisluvien määrässä ei ole tapahtunut muutoksia. Kuten aiemmin on todettu, niin hakijamäärät Matkailupalvelujen ammattitutkintoon eivät ole riittäneet nostamaan suorituseriä koronaa edeltävälle tasolle. Lisäksi herää kysymyksiä siitä, onko järjestämislupia enemmän kuin tarpeen.

Tutkintojen järjestäminen sekä tutkintojen / tutkinnon osien suoritusten jakautuminen koulutuksen järjestäjien välillä

Järjestämisluvista ilmenee, että perustutkintoa ei ole järjestänyt läheskään kaikki koulutuksen järjestäjät, joilla on järjestämislupa. Luvuista voi tehdä tulkin, että koulutuksen järjestäjät eivät ehkä ole saaneet riittävästi opiskelijoita.

Tutkintojen järjestämisen kattavuus maantieteellisesti ja kielellisesti

Järjestämislupia on kattavasti ja myös suorituksia kattavasti maantieteellisestä näkökulmasta. Matkailupalvelujen ammattitutkinnon osalta myös maantieteellinen kattavuus sekä suomen- että ruotsinkielisiä. Opastuspalvelujen ammattitutkinnon kohdalla myös maantieteellinen kattavuus.

Näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laatu

Näyttöjen suorituspaikkojen jakautuminen 2022 (%)

Tutkinto	työpaikka	oppilaitos	työpaikka ja oppilaitos	ei tietoa
Matkailualan perustutkinto	77 %	11 %	4 %	8 %
Matkailupalvelujen ammattitutkinto	86 %	3 %	9 %	2 %
Opastuspalvelujen ammattitutkinto	44 %	44 %	2 %	10 %

Näyttöjen suorituspaikkojen jakautuminen 2023 (%)

Tutkinto	työpaikka	oppilaitos	työpaikka ja oppilaitos	ei tietoa
Matkailualan perustutkinto	75 %	14 %	4 %	7 %
Matkailupalvelujen ammattitutkinto	87 %	8 %	4 %	2 %
Opastuspalvelujen ammattitutkinto	42 %	54 %	2 %	2 %

Ammatillisten tutkinnon osien kaksikantaisuuden toteutuminen arvioinnissa 2022 ja 2023*

Tutkinto	opettaja ja työelämän edustaja 2022	opettaja ja työelämän edustaja 2023	ei tietoa 2022	ei tietoa 2023
Matkailualan perustutkinto	75 %	74 %	6 %	9 %
Matkailupalvelujen ammattitutkinto	88 %	86 %	7 %	10 %
Opastuspalvelujen ammattitutkinto	86 %	90 %	11 %	7 %

*luvuissa ei ole mukana yhteiset tutkinnon osat ja niiden osa-alueet eikä tunnustetut tutkinnon osat

Opiskelijapalautteen keskiarvot* (päättökysely)

Tutkinto	keskiarvo näyttö 2022	keskiarvo näyttö 2023	keskiarvo kaikista kysymysryhmistä 2022	keskiarvo kaikista kysymysryhmistä 2023
Matkailualan perustutkinto	4,5	4,5	4,2	4,3
Matkailupalvelujen ammattitutkinto	4,7	4,6	4,3	4,2
Opastuspalvelujen ammattitutkinto	4,7	4,8	4,2	4,3

* Arviointiasteikko 1-5

Työpaikkakysely 2022–2023*

Tutkinto	keskiarvo 2022	keskiarvo 2023
Matkailualan perustutkinto	4,3	4,3
Matkailupalvelujen ammattitutkinto	4,3	4,1
Opastuspalvelujen ammattitutkinto	-	-

* Arviointiasteikko 1-5

Työpaikkaohjaajakysely 2022–2023*

Tutkinto	keskiarvo 2022	keskiarvo 2023
Matkailualan perustutkinto	4,4	4,4
Matkailupalvelujen ammattitutkinto	4,4	4,5
Opastuspalvelujen ammattitutkinto	-	5,0

* Arviointiasteikko 1-5

Pohdintoja

Kaksikantaisuuden toteutuminen osaamisen arvioinnissa

Sekä perustutkinnon että ammattitutkintojen osalta kehitys on ollut positiivista eli yhä useammin arviointi toteutetaan kaksikantaisesti (opettaja ja työelämä yhdessä). Myös tietojen antamisen tarkkuudessa on tapahtunut kehitystä; enää vain melko pieni osa tiedoista ei sisällä informaatiota siitä, ketkä ovat arvioinnin toteuttaneet. Voidaan myös todeta, että näytöt tehdään pääosin työelämässä, aidoissa työympäristöissä ja oppilaitoksen kirjauksen prosessit ovat parantuneet.

Opiskelija- ja työelämäpalaute

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että työpaikkaohjaapalaute on tullut tutummaksi työelämälle ja myös koulutuksen järjestäjät ovat onnistuneet aktivoimaan työpaikkaohjaajia vastaamaan kyselyyn, koska vastausmäärät ovat tuplaantuneet. Koulutuksen järjestäjien välillä on kuitenkin isoja eroja, kuinka aktiivisesti

työpaikkaohjaajat ovat kyselyyn vastanneet. Työpaikkaohjaapalautteita voi myös tulla yhdelle ohjaajalle useilta eri aloilta sekä eri oppilaitoksista, jos työpaikka on sellainen, jossa voi suorittaa usean eri alan opintoja ja opiskelijoita on useammasta oppilaitoksesta. Kysymykset ovat hyviä ja niihin on helppo vastata.

Aineistosta voidaan myös todeta, että eri oppilaitosten vastaukset kysymyksittäin ovat keskiarvoltaan samansuuntaisia. Suuria poikkeamia ei ole havaittavissa, kuten ei myöskään työpaikkapalautteissa. Usein työpaikalla sama henkilö vastaa työpaikkaohjaa- ja työpaikkakyselyyn. Vastajamäärät ovat pieniä, mutta niiden pitäisi olla suurempia, koska tämä liittyy myös rahoitukseen. Kysely saattaa tulla myös liian myöhään sekä samalle henkilölle voi tulla useita kyselyjä lyhyen ajan sisällä. Ja onko kaikilla työpaikoilla aikaa perehtyä ja vastata kyselyyn. Keskiarvot ovat kansallisen keskiarvon ylittäviä ja ne ovat kautta linjan hyviä. Joitakin poikkeamia on järjestäjien kohdalla, eli jonkin verran vaihtelua palautteen keskiarvoissa.

Näyttöympäristöt ja niiden soveltuvuus osaamisen osoittamiseen

Edelleen luvuissa on Ei tietoa -osuutta jonkin verran näyttöjen suorituspaikkojen kohdalla, mutta luvut ovat parantuneet. Näytöt suoritetaan suurelta osin työpaikoilla. Moni näyttö kirjataan oppilaitosnäytöksi vaikkakin näytöt on osittain suoritettu myös työpaikalla. Toimikunnan havaintojen mukaan suuri osa koulutuksen järjestäjistä ovat sitä mieltä, että oppilaitosnäyttöjä ei tarvita ja että tutkinnon osat on mahdollista suorittaa työpaikalla. Eräs nosto vierailukäynniltä on se, että yhteisissä ammatillisissa tutkinnon osissa voi toki olla osaamista, esim. yritystoiminnan suunnittelu, jota osoitetaan oppilaitoksessa. Työelämä on esittänyt toiveen hyvästä käytännöstä, jossa opettajat olisivat pari viikkoa työelämässä ja työpaikalla ajantasaisuuden varmistamiseksi.

Perustelut oppilaitoksissa järjestettävälle näytölle

Perusteena oppilaitoksille tehtäville näytöille on se, että näytettävää osaamista (esim. kieli) ei voida toteuttaa työpaikalla tai työpaikalla annettua näyttöä on tarve vielä täydentää oppilaitoksen oppimisympäristössä tai kirjallisesti. Lisäksi ikä, yksilöllinen tausta tai erityisen tuen tarve voivat edellyttää oppilaitoksessa tapahtuvaa näyttöä, esim. ensimmäisten pakollisten tutkinnon osien kohdalla. Toimikunta on vierailukäynneillään kuullut, että erityisopiskelijoiden määrä on lisääntynyt ja näyttää siltä, että määrä tulee lisääntymään.

Yleistyksen oikaisupyyntöistä

Toimikunnalle ei ole saapunut oikaisupyyntöjä käsiteltäväksi.

Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmien tilanne

Vierailujen mukaan niissä koulutuksen järjestäjissä, joissa osaamisen arviointisuunnitelmaan on panostettu ja hyödyntämisprosessi on mietitty sekä jalkautettu käytäntöön, suunnitelma toimii hyvin ja elää arjessa. Valitettavan usein dokumentti jää kuitenkin päivittämättä ja unohtuu taustadokumentiksi tutkintoprosessin taakse. Varsinkin tutkintokohtainen suunnitelma ei näy oppilaitoksen arjessa.

Henkilökohtaistamisen toteutuminen käytännössä

Henkilökohtaistaminen toimii hyvin jokaisessa vierailukohteessa. Käytännön varmistaa se, että opettajalla, työpaikalla sekä opiskelijalla on yhteinen ymmärrys opintojen etenemisestä suunnitelman mukaisesti. Oppilaitoksille on käytössään erilaisia sovellusaloja henkilökohtaistamisen tueksi ja väistämättä tulee mieleen ajatus, että onko resurssien haaskausta, kun lähes jokainen on ottanut käyttöönsä oman järjestelmän ja tavan hyödyntää mobiilityökaluja. HOKS:n ja vastuuohjaajan merkitys on kasvanut opiskelijan opinnoissa ja tutkinnon suorittamisessa sekä työelämäyhteistyössä.

Kehittämiskohteet järjestäjien toiminnassa toimikunnan näkemyksen mukaan

Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelma tulisi olla näkyvä asiakirja oppilaitoksen arjessa. Opiskelijan arviointi ei saa pohjautua kokonaiseen työelämäjaksoon, vaan sen tulisi olla selkeästi rajattu ajanjakso. Opiskelijan oikeusturvan takia hänellä pitää olla tiedossa, milloin hänellä on näyttö ja milloin hänen osaamistaan arvioidaan. Havaintojen mukaan oppilaitosten käytännöt työelämäyhteistyön osalta ovat vaihtelevat. Työelämäyhteistyö ei saa olla henkilöistä kiinni, vaan oppilaitoksen toiminta tulisi olla strategisesti johdettua. Eräällä vierailukäynnillä opiskelijat toivoivat, että arvioinnin dokumentaatiota tulisi oppilaitoksissa kehittää sähköisempään muotoon.

Yhteiset tutkinnon osat ja niiden osa-alueet

Olisi tärkeää, etteivät yhteiset tutkinnon ja niiden osa-alueet eriytyisivät omaan siiloon vaan olisivat osa ammattitaitoa. YTOt eivät näyttäydy kovin selkeinä opiskelijoille ja herää myös epäselvyyttä niiden sisällyttämisestä näyttöön ja niiden arviointiin. Vierailukohteissa kävi ilmi, että YTOjen integrointia on jossakin määrin sovellettu, eli YTOjen osaamista on osoitettu näyttöjen yhteydessä.

Tutkintojen perusteiden ja tutkintorakenteen toimivuus

Pohdintoja

Tutkinnon perusteiden työelämävastaavuus ja kokemukset tutkinnon perusteiden toimivuudesta

Tutkinnon perusteet vastaavat pääosin työelämän tarpeita, mutta opiskelijoiden edellytyksissä suoriutua työelämässä ja näytöissä voi olla puutteellisuuksia johtuen työelämätaidoista, vaikkakin opiskelijoilla voi olla osaamista muista asioista. Tutkinnon perusteissa on melko paljon vaativaa osaamista, jota on vaikea osoittaa työelämässä. Pelko on myös siitä, että tasovaatimus nousee ja samaan aikaan opiskelijan suoriutuminen heikentyy. Lisäksi osaamista ei voida osoittaa samalla työpaikalla. Emme enää voi olettaa, että työpaikoilla löytyy sitä osaamista mitä perusteissa vaaditaan.

Kokemukset tutkintorakenteen toimivuudesta

Paikallisilla tutkinnon osilla voidaan vastata työelämän tarpeisiin ja niiden painoarvo pitäisi olla vahvempi jatkossa. Paikallisten tutkinnon osien osaamispistemäärä voisi olla korkeampi kuin nykyinen osaamispistemäärä kun suhteuttaa tämän perustutkinnon kokonaismäärään. Tämä voisi tukea paikallista elinkeinoelämää enenevässä määrin.